

Κατακόμβες

Οι κατακόμβες είναι τα αρχαία υπόγεια νεκροταφεία, που χρησιμοποιούνταν από τους Χριστιανούς και τις εβραϊκές κοινότητες, προ πάντων στη Ρώμη. Οι χριστιανικές κατακόμβες, που είναι οι πιό πολυάριθμες, άρχισαν στο δεύτερο αιώνα μ.Χ. και η συνέχισαν μέχρι το πρώτο μισό του πέμπτου αιώνα μ.Χ.

Σε εκείνες τις ημέρες στη Ρώμη υπήρχαν τα νεκροταφεία στον ανοικτό χώρο έξω από τις πόλεις, αλλά οι Χριστιανοί, για διάφορους λόγους, προτίμησαν τα υπόγεια

νεκροταφεία. Οι Χριστιανοί απέρριψαν την ειδωλολατρική συνήθεια του κρεματορίου (καύση νεκρού) και προτίμησαν τον ενταφιασμό, καθώς ο Χριστός θάφτηκε. Οι περιοχές που ανήκαν στους Χριστιανούς επάνω από το έδαφος ήταν πολύ περιορισμένες. Οι κατακόμβες ήρθαν ως λύση του προβλήματος και απέδειξαν ότι ήταν οικονομική, ασφαλής και πρακτική λύση. Ήταν φτηνότερο κάποιος να σκάψει τους υπόγειους διαδρόμους και τις στοές από το να αγοράσει τα μεγάλα κομμάτια του εδάφους στον ανοικτό χώρο. Αλλά υπήρξαν και άλλοι λόγοι για το υπόγειο σκάψιμο. Τέτοιες περιοχές, ειδικά κατά τη διάρκεια των διώξεων, ήταν κατάλληλες για τις κοινοτικές συνεδριάσεις και για την ελεύθερη παρουσίαση των χριστιανικών συμβόλων. Τα βασικά αυτά σύμβολα είναι: ο καλός ποιμένας, το "Orante", το μονόγραμμα του Χριστού και τα ψάρια.

Οι κατακόμβες γίνονταν σε υπόγειες σύραγγες υπό μορφή λαβύρινθου. Έφθαναν στο συνολικό αριθμό πολλών μιλίων με σύστημα θέρμανσης και αερισμού. Ήταν σειρές ορθογώνιων θέσεων, αποκαλούμενες "**loculi**" οι οποίες μπορούσαν να περιέχουν μόνο ένα σώμα, αλλά όχι σπάνια και τα υπολείμματα περισσότερων του ενός ατόμου. Οι ενταφιασμοί των πρώτων Χριστιανών ήταν εξαιρετικά φτωχοί και απλοί. Τα πτώματα, σε μίμηση Χριστού τα τύληγαν σε ένα σάβανο και τα τοποθετούσαν στο loculi χωρίς οποιοδήποτε είδος φέρετρου. Το loculi έκλειναν με μια επίστρωση μαρμάρου. Στην ταφόπετρα το όνομα του αποθανούτος ήταν μερικές φορές χαραγμένο, μαζί με ένα χριστιανικό σύμβολο ή την επιθυμία το άτομο να βρεί την ειρήνη στον ουρανό.

Υπήρξαν, εκτός από το loculi και άλλοι τύποι τάφων κάτω στις κατακόμβες: το **arcosolium**, η **σαρκοφάγος**, το **forma**, το **cubiculum** και το **crypt**.

Το **arcosolium**, ένας τάφος χαρακτηριστικός του τρίτου και του τέταρτου αιώνα, είναι μια πολύ μεγαλύτερη θέση. Ήταν συνήθως αίθουσα ενταφιασμών για ολόκληρες οικογένειες.

Η **σαρκοφάγος** είναι μια πέτρα ή μαρμάρινο φέρετρο, που εξωραϊζεται συνήθως με τις σμιλευμένες επιγραφές.

Το **forma** είναι ένας τάφος που σκάβεται στο πάτωμα.

Τα **cubicula** ήταν μικρά δωμάτια, οικογενειακοί τάφοι.

Το **crypt** είναι ένα μεγαλύτερο δωμάτιο.

Οι κατακόμβες ήταν η αποκλειστική εργασία μιας εξειδικευμένης συντεχνίας εργαζομένων αποκαλούμενων "fossores" (gravediggers).

Οι αρχαίοι Χριστιανοί δεν χρησιμοποίησαν τον όρο "**κατακόμβη**". Αυτό είναι μια λέξη ελληνικής προέλευσης, που σημαίνει "κοντά στην κοιλότητα".

Υπάρχουν περισσότερες από εξήντα κατακόμβες στη Ρώμη, με τις εκατοντάδες των μιλίων των στοών και των δεκάδων των χιλιάδων των τάφων.

Αυτή τη στιγμή υπάρχουν στη Ρώμη πέντε κατακόμβες ανοικτές στο κοινό.

Οι κατακόμβες του St Agnes - Οι κατακόμβες Priscilla -

Οι κατακόμβες Domitilla - Οι κατακόμβες του St Sebastian -

Οι κατακόμβες του St Callixtus.

Στην Ελλάδα οι πιο σημαντικές κατακόμβες είναι οι κατακόμβες της **Μήλου**.

Το χριστιανικό αυτό κοιμητήριο χρονολογείται στα τέλη του 2ου αι. μ.Χ. και παρέμεινε σε χρήση μέχρι τα τέλη του 5ου αι. μ.Χ. Πρόκειται για ένα σύμπλεγμα αποτελούμενο από τρεις κατακόμβες, δηλαδή από μεγάλους χαμηλούς διαδρόμους, με συνεχόμενους προς κάθε διάδρομο άλλους μικρότερους και ένα νεκρικό θάλαμο. Και οι τρεις κατακόμβες συγκοινωνούν με διαδρόμους μεταξύ τους. Στις πλευρές των διαδρόμων βρίσκονται λαξευμένοι τοξωτοί τάφοι (ή αρκοσόλια), ορισμένοι από τους οποίους είναι οικογενειακοί. Ταφές εντοπίστηκαν επίσης και στο δάπεδο των διαδρόμων. Οι τάφοι διακοσμούνται με φυτικά κοσμήματα και συμβολικές παραστάσεις. Η ύπαρξη των κατακομβών στη Μήλο αποδεικνύει ότι ο χριστιανισμός διαδόθηκε στο νησί πρωιμότερα και ότι το νησί αποτέλεσε τη γέφυρα, δια της οποίας εξαπλώθηκε ο Χριστιανισμός από την Ασία μέσω των Ιουδαίων εμπόρων. Στο νησί υπήρχε ακμάζουσα εβραϊκή κοινότητα, εξαιτίας του εμπορίου των ορυκτών της Μήλου.

Τις κατακόμβες εξερεύνησε πρώτος ο Γερμανός αρχαιολόγος L. Ross το 1844, κατόπιν το 1877 ο Γάλλος αρχαιολόγος Bayet, το 1907 ο Γ. Λαμπάκης και τέλος το 1927 ο Γ. Σωτηρίου.

Ο αρχαιολογικός χώρος είναι σήμερα επισκέψιμος μόνο κατά ένα τμήμα του.